

**Asiantaeth
Safonau
Bwyd**
food.gov.uk

Canllawiau Anifeiliaid Hela Gwyllt

**Canllawiau i gynhyrchwyr cynradd a gweithredwyr busnesau
bwyd ar gynhyrchu anifeiliaid hela gwyllt mewn modd hylan**

Cyhoeddwyd: 25 Gorffennaf 2022

Adolygwyd ddiwethaf: 25 Gorffennaf 2022

Hanes Adolygu – Rhif Adolygu	Dyddiad	Diben y diwygiad	Diwygiwyd gan
0	2007	Canllawiau drafft	Jane Gibson
1	Gorffennaf 2008	Canllawiau drafft	Vanessa Charles
2	Hydref 2008	Fersiwn derfynol	Abi Abdul
3	Mehefin 2009	Diweddariad	Abi Abdul
4	Ebrill 2010	Diweddariad	Abi Abdul
5	Mawrth 2011	Diweddariad	Abi Abdul
6	Mehefin 2014	Adolygu'n gyfan gwbl	Simon Tudor
7	Tachwedd 2015	Diweddariad	Paul Stubbington
8	25 Gorffennaf 2022	Adolygiad cyflawn sy'n cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> Dileu'r adran ar Sefydliadau Trin Helgig Cymeradwy. Cynnwys adran i nodi bod Cyfraith yr Undeb Ewropeaidd (UE) yn uniongyrchol gymwys yng Ngogledd Iwerddon, a bod Cyfraith yr UE wedi'i diwygio i gyflwyno 'canolfannau casglu ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt'. Egluro eithriadau sy'n gymwys i gynhyrchu cynradd. 	Tîm Polisi Hylendid Cig a Milfeddygol

Hanes Adolygu – Rhif Adolygu	Dyddiad	Diben y diwygiad	Diwygiwyd gan
		<ul style="list-style-type: none"> Cynnwys adran sy'n cyfeirio masnachwyr at brosesau mewnforio ac allforio oherwydd newidiadau ers 1 Ionawr 2021. 	

Crynodeb

Diben

Darparu canllawiau ar ofynion diogelwch a hylendid bwyd sy'n gymwys yn yr amryw sefyllfaoedd lle bo anifeiliaid hela gwyllt (*wild game*) yn cael eu hela a'u cyflenwi i'w bwyta gan bobl.

Statws cyfreithiol

Bwriad y canllawiau hyn yw egluro sut i gydymffurfio â gofynion rheoleiddio mewn perthynas â chyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt (*wild game meat*) i'w bwyta gan bobl ynghyd â dulliau y gellid eu defnyddio i roi hyder o ran diogelwch bwyd, ond nad ydynt yn ofyniad cyfreithiol.

Ar gyfer pwy mae'r canllawiau hyn?

Mae'r canllawiau anifeiliaid hela gwyllt hyn wedi'u bwriadu ar gyfer:

- Cynhyrchwyr cynradd (hynny yw, helwyr, aelodau o bartïon hela, ystadau saethu).
- Gweithredwyr busnesau bwyd.
- Swyddogion Gorfodi: Awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr, Cynghorau Dosbarth yng Ngogledd Iwerddon, yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) a'r Adran Amaeth, yr Amgylchedd a Materion Gwledig (DAERA).

I ba wledydd yn y Deyrnas Unedig (DU) mae'r canllawiau hyn yn berthnasol?

- Lloegr.

- Cymru.
- Gogledd Iwerddon.

Dyddiad adolygu

Y dyddiad adolygu nesaf sydd wedi'i drefnu ar gyfer y canllawiau hyn yw **mis Gorffennaf 2023**.

Geiriau allweddol

- anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt.
- cyfraith bwyd, monitro a rheolaethau.
- hylendid a diogelwch bwyd.
- helwyr, gweithredwyr busnesau bwyd.

Cynnwys

Crynodeb	3
Diben	3
Statws cyfreithiol	3
Ar gyfer pwy mae'r canllawiau hyn?	3
I ba wledydd yn y Deyrnas Unedig (DU) mae'r canllawiau hyn yn berthnasol?	3
Dyddiad adolygu	4
Geiriau allweddol	4
1. Cyflwyniad	7
1.1 Cynulleidfa darged	7
1.2 Diben y canllawiau	7
1.3 Statws cyfreithiol y canllawiau	8
2. Cynhyrchwyr Cynradd: Gofynion ac Eithriadau	9
2. Cynhyrchwyr Cynradd: Tabl Gofynion ac Eithriadau	11
Natur y cyflenwad	11
Cyfyngiadau ar gyflenwi	11
Rheoliadau Hylendid Bwyd Cymwys a'r Awdurdod Cymwys	11
Statws 'Person Cymwys'	11
Cofrestru Busnes Bwyd gyda'r Awdurdod Lleol	11
Cynllun Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP):	11
Cadw Cofnodion Swyddogol ac Olrhain	11
2.1 Cynhyrchu Cynradd ar gyfer Defnydd Domestig Preifat	15
I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn rhaid cadw'r anifeiliaid hela gwyllt rydych chi'n eu hela at ddefnydd domestig preifat eich hun yn unig, neu eich teulu a'ch ffrindiau.	15
2.2 Cyflenwad Uniongyrchol, gan y Cynhyrchydd, o Anifeiliaid Hela Gwyllt i'r Defnyddiwr Terfynol a/neu i Sefydliadau Manwerthu Lleol sy'n cyflenwi i'r Defnyddiwr Terfynol	15
2.3 Cyflenwi Helgig Gwyllt gwyllt yn uniongyrchol i'r Defnyddiwr Terfynol a/neu i Sefydliadau Manwerthu Lleol sy'n cyflenwi i'r Defnyddiwr Terfynol	16
3. Eithriad 'Cyflenwad Manwerthu i Fanwerthu'	18
4. Cyflenwi Anifeiliaid Hela Gwyllt i AGHEs	18
4.1 Trin Anifeiliaid Hela Gwyllt Mawr i'w Cyflenwi i AGHE's	19
4.2 Trin Anifeiliaid Hela Gwyllt Bach i'w Cyflenwi i AGHEs	20

4.3 Trin Offal a Fwriedir i'w Fwyta gan Bobl	21
5. Gofynion Hyfforddiant mewn Iechyd a Hylendid	22
6. Storio Anifeiliaid Hela Gwyllt	23
6.1 Newidiadau'r Undeb Ewropeaidd (UE) ar Ganolfannau Casglu sy'n effeithio ar Ogledd Iwerddon	24
7. Cludo Anifeiliaid Hela Gwyllt a Helgig Gwyllt	25
9. Egwyddorion a Gofynion Orlhain	26
10. Sgil-gynhyrchion anifeiliaid	27
11. Profi Trichinella mewn Baeddod Gwyllt a Rhywogaethau eraill sy'n Dueddol o Gael Trichinosis	28
12. Anifeiliaid Hela wedi'u Saethu â Phlwm	29
13. Mewnforion ac Allforion	29
14. Cysylltiadau, Cymeradwyaethau a Chofrestru	30
Cyffredinol	30
Cymeradwyaeth	30
Cofrestru	30
15. Ffynonellau Gwybodaeth Ychwanegol am Anifeiliaid Hela Gwyllt	31
Atodiad A – Gwybodaeth Datganiad Helwyr (Templedi Enghreifftiol)	31
Anifeiliaid Hela Gwyllt Mawr	31
Anifeiliaid Hela Gwyllt Bach	33
Atodiad B – Llyfryddiaeth	34
Atodiad C – Acronymau	35
Atodiad D – Rhestr Termau	36
Adolygu	39
Cysylltu â ni	39

1. Cyflwyniad

Mae'r gofynion diogelwch a hylendid bwyd ar gyfer sicrhau bod bwydydd yn cael eu cynhyrchu'n ddiogel, gan gynnwys anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt, wedi'u nodi mewn [deddfwriaeth berthnasol](#). Fodd bynnag, o blith y gofynion hyn, gall y rheiny sy'n berthnasol i berson neu fusnes penodol fod yn wahanol gan ddibynnu ar amgylchiadau penodol, gydag amryw eithriadau i'r rheolau wedi'u nodi yn y rheoliadau hyn hefyd. Bydd y canllawiau hyn yn esbonio sut mae'r gofynion rheoleiddio hyn yn gymwys i anifeiliaid hela gwyllt i'w bwyta gan bobl.

Mae'r angen i gymhwysu llawer o'r gofynion hyn yn dibynnu ar a ydych yn gynhyrchydd cynradd (hynny yw yn heliwr, yn aelod o barti hela ac ati) a/neu'n weithredwr busnes bwyd (hynny yw, yn paratoi anifeiliaid hela gwyllt i'w rhoi ar y farchnad) ac a ydych yn cyflenwi'r anifeiliaid hela gwyllt yn uniongyrchol i'r defnyddwyr terfynol (a ddiffinnir fel 'defnyddiwr terfynol y bwyd na fydd yn defnyddio'r bwyd fel rhan o unrhyw weithrediad neu weithgaredd busnes bwyd'), i fanwerthwr neu i sefydliad trin helgig cymeradwy (AGHE). Bydd y canllawiau hefyd yn egluro o dan ba amgylchiadau y gallai fod angen i chi gael eich cymeradwyo fel AGHE.

1.1 Cynulleidfa darged

Mae'r canllawiau hyn wedi'u bwriadu ar gyfer:

- Cynhyrchwyr cynradd (hynny yw, helwyr, aelodau o bartion hela, ystadau saethu).
- Unigolion sy'n cynnal archwiliad cychwynnol o anifeiliaid hela gwyllt.
- Unigolion sy'n cludo anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt.
- Gweithredwyr busnesau bwyd sy'n trin, paratoi a chyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt (hynny yw AGHEs, ffatrioedd torri cig, cigyddion, bwytai, siopau fferm ac ati).

1.2 Diben y canllawiau

Nod y canllawiau hyn yw egluro sut mae'r gofynion cyfreithiol yn gymwys mewn amryw sefyllfaoedd lle cyflenwir anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i'w bwyta gan bobl. Mae hyn yn cynnwys canllawiau ar y gofynion cyfreithiol sy'n berthnasol i drin, archwilio, paratoi, storio, cludo a chyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i'w bwyta gan bobl.

Nid yw'r canllawiau hyn yn ymdrin â'r gofynion cyfreithiol ar gyfer anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio; gweler ein ['geirfa'](#) am ragor o wybodaeth.

1.3 Statws cyfreithiol y canllawiau

Mae'r ddogfen ganllaw hon wedi'i diweddarau a'i chyhoeddi ers i'r Deyrnas Unedig (DU) ymadael â'r Undeb Ewropeaidd (UE) a diwedd y Cyfnod Pontio. Mae cyfeiriadau at ddeddfwriaeth yr UE felly wedi'u diweddarau i adlewyrchu Cyfraith yr UE a Ddargedwir (*Retained EU Law*). **Yng Ngogledd Iwerddon, mae cyfraith yr UE yn parhau i fod yn gymwys mewn perthynas â'r rhan fwyaf o gyfraith hylendid a diogelwch bwyd a bwyd anifeiliaid**, fel y'i rhestrir ym Mhrotocol Gogledd Iwerddon, ac nid yw cyfraith yr UE a ddargedwir yn gymwys o dan yr amgylchiadau hyn. [Sylwer bod Llywodraeth y DU wedi nodi yn ei Phapur Gorchymyn - [Protocol Gogledd Iwerddon: y ffordd ymlaen](#) - newidiadau i weithrediad y Protocol ac mae'n ymgysylltu â'r UE mewn perthynas â hyn]

Mae Cyfraith yr UE a Ddargedwir wedi'i nodi yng nghanllawiau'r ASB gan ddefnyddio'r fformatau canlynol **Rheoliad a Ddargedwir (EU) Rhif xxx/xxxx neu Reoliad (EU) Rhif xxx/xxxx (REUL)**.

Datblygwyd y canllawiau hyn i roi:

- **Canllawiau ar y gofynion cyfreithiol ar gyfer cydymffurfio â'r canlynol:**

Rheolau hylendid penodol sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid, a nodir yn:

- [Rheoliad a Ddargedwir \(EC\) Rhif 853/2004](#) ym Mhrydain Fawr
- [Rheoliad \(EC\) Rhif 853/2004](#) yng Ngogledd Iwerddon

Rheolau cyffredinol mewn cysylltiad â sgil-gynhyrchion anifeiliaid a chynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid na fwriedir eu bwyta gan bobl, a nodir yn:

- [Rheoliad a Ddargedwir \(EC\) Rhif 1069/2009](#) ym Mhrydain Fawr
- [Rheoliad \(EC\) Rhif 1069/2009](#) yng Ngogledd Iwerddon

Gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd, gan gynnwys cynhyrchwyr cynradd, a nodir yn:

- [Rheoliad a Ddargedwir \(EC\) Rhif 852/2004](#) ym Mhrydain Fawr
- [Rheoliad \(EC\) Rhif 852/2004](#) yng Ngogledd Iwerddon

Rheolau ar reolaethau swyddogol a gweithgareddau swyddogol eraill a gyflawnir i sicrhau y cymhwysir cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid, rheolau ar iechyd a lles anifeiliaid, iechyd planhigion a chynhyrchion diogelu planhigion a gweithredoedd cysylltiedig, a nodir yn:

- [Rheoliad a Ddargedwir \(EU\) Rhif 2017/625](#) ym Mhrydain Fawr
- [Rheoliad \(EU\) Rhif 2017/625](#) yng Ngogledd Iwerddon

Egwyddorion a gofynion cyffredinol cyfraith bwyd a gweithdrefnau mewn materion diogelwch bwyd, gan gynnwys olrhain bwyd a bwyd anifeiliaid, a nodir yn:

- [Rheoliad a Ddargedwir \(EC\) Rhif 178/2002](#) ym Mhrydain Fawr
- [Rheoliad \(EC\) Rhif 178/2002](#) yng Ngogledd Iwerddon

Canllawiau arferion gorau. Nid yw'n ofyniad cyfreithiol i ddilyn canllawiau arferion gorau.

Ni all y canllawiau hyn ar y gofynion cyfreithiol drin a thrafod pob sefyllfa, ac efallai y bydd angen i chi ystyried y ddeddfwriaeth berthnasol eich hun i weld sut y mae'n gymwys i'ch sefyllfa chi. Efallai y bydd busnesau sydd ag ymholiadau penodol am geisio cyngor gan eu hasiantaeth orfodi leol, sef fel arfer adran [Safonau Masnach](#) / Iechyd Amgylcheddol [eich awdurdod lleol](#).

Bydd dilyn y nodiadau canllaw hyn yn eich helpu i gydymffurfio â'r gyfraith. Nid yw'n ofyniad cyfreithiol i ddilyn canllawiau arferion gorau. Nodir yr holl ganllawiau ar arferion gorau mewn blychau cysgodol, gyda'r pennawd "Arferion Gorau":

Arferion Gorau

Mae'r holl ganllawiau arferion gorau wedi'u nodi'n glir yn y ddogfen hon yn y fformat hwn.

2. Cynhyrchwyr Cynradd: Gofynion ac Eithriadau

Mae'r rheoliadau hylendid bwyd yn ystyried bod hela anifeiliaid hela gwyllt i'w bwyta gan bobl yn weithgaredd cynhyrchu cynradd. Diffinnir **cynhyrchu cynradd** fel cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion cynradd, gan gynnwys cynaeafu, godro a chynhyrchu

anifeiliaid sy'n cael eu ffermio cyn eu lladd. Mae cynhyrchu cynradd hefyd yn cynnwys hela, pysgota a chynaeafu cynhyrchion gwyllt.

Caiff unigolyn sy'n saethu anifeiliaid hela ar ei ben ei hun, neu fel aelod gweithredol o barti hela neu ystâd saethu sy'n trefnu saethu anifeiliaid hela gwyllt, ei ystyried yn gynhyrchydd cynradd. O'r herwydd, mae helwyr, aelodau partiön hela ac ystadau sy'n trefnu saethu oll yn **gynhyrchwyr cynradd**.

Mae **cynhyrchion anifeiliaid hela gwyllt cynradd** yn gynhyrchion sy'n deillio o hela. Mae'r cynhyrchion cynradd yn y sector anifeiliaid hela gwyllt yn cynnwys:

- **Anifeiliaid hela gwyllt mawr** sy'n cynnwys mamaliaid tir sy'n anifeiliaid hela gwyllt (ceirw gwyllt, baeddod gwyllt).
- **Anifeiliaid hela gwyllt bach** sy'n cynnwys adar hela gwyllt a lagomorffiaid hela gwyllt (cwningod, ysgyfarnogod a chnofilod).

Mae'r [gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd](#) a'r [rheolau hylendid penodol sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid](#) yn darparu'r fframwaith rheoleiddio hylendid bwyd a'r gofynion y mae'n rhaid i bob busnes bwyd sy'n ymdrin ag anifeiliaid hela gwyllt gydymffurfio â nhw. Ategir y rheoliadau hyn gan [egwyddorion a gofynion cyffredinol cyfraith bwyd a gweithdrefnau mewn materion diogelwch bwyd](#). Fodd bynnag, mae eithriadau wedi'u cynnwys yn y rheoliadau hyn sydd wedi'u hanelu at gynhyrchwyr cynradd (helwyr a phobl sy'n cymryd rhan weithredol yn y broses hela).

Bydd p'un a yw unrhyw un o'r eithriadau yn gymwys i chi yn dibynnu ar y canlynol:

- A ydych chi'n cadw'r holl anifeiliaid hela gwyllt rydych chi'n eu hela at eich defnydd domestig preifat eich hun.
- A ydych yn cyflenwi'r [anifeiliaid hela gwyllt](#) rydych yn eu hela fel cynnyrch cynradd neu'n eu paratoi i'w cyflenwi fel [helgig gwyllt](#).
- I bwy rydych chi'n dewis cyflenwi eich anifeiliaid hela gwyllt a/neu helgig gwyllt (hynny yw, a gyflenwir yn uniongyrchol i'r defnyddwyr terfynol, neu i sefydliadau manwerthu, neu i AGHEs, ac ati).

2. Cynhyrchwyr Cynradd: Tabl Gofynion ac Eithriadau¹

Natur y cyflenwi	Cyfyngiadau ar gyflenwi	Rheoliadau Hylendid Bwyd Cymwys a'r Awdurdod Cymwys	6. Statws 'Person Cymwys'	7. Cofrestru Busnes Bwyd gyda'r Awdurdod Lleol	8. Cynllun Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP):	9. Cadw Cofnodion Swyddogol ac Orlhain
Cadw anifeiliaid hela gwyllt ar gyfer defnydd domestig preifat	Anifeiliaid hela gwyllt sy'n cael eu cadw naill ai ar gyfer eich defnydd domestig preifat eich hun neu sydd i'w cyflenwi i deulu a ffrindiau yn unig ar gyfer eu defnydd domestig preifat eu hunain. Rhaid i deulu a ffrindiau yr ydych yn cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt iddynt beidio â chyflenwi'r anifeiliaid hela gwyllt i unrhyw un arall	Wedi'i eithrio o gwmpas y Rheoliadau Hylendid Bwyd (852/2004 a 853/2004)	Ddim yn ofynnol, ond yn cael ei annog	Nid oes angen cofrestru fel busnes bwyd	Nid oes angen System Rheoli Diogelwch Bwyd (FSMS) sy'n seiliedig ar Egwyddorion Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP).	Nac ydy, wedi'i eithrio o gwmpas y Gyfraith Bwyd Gyffredinol (178/2002)

¹ Cynhyrchwyd fersiwn wreiddiol y tabl hwn gan Swyddfa Alban Cymdeithas Ceirw Prydain (BDS) ac mae FSS (ASB) yn ddiolchgar i BDS am ganiatáu i ni ei ddefnyddio.

Natur y cyflenwi	Cyfyngiadau ar gyflenwi	Rheoliadau Hylendid Bwyd Cymwys a'r Awdurdod Cymwys	6. Statws 'Person Cymwys'	7. Cofrestru Busnes Bwyd gyda'r Awdurdod Lleol	8. Cynllun Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP):	9. Cadw Cofnodion Swyddogol ac Orlhain
<p>Cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt yn uniongyrchol gan y cynhyrchydd i'r defnyddiwr terfynol a/neu i fanwerthwyr lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol</p>	<p>Rhaid i'r cyflenwi fod yn symiau bach o anifeiliaid hela gwyllt (cynnyrch cynradd) gan y cynhyrchydd. Rhaid i'r cyflenwi fod yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol neu i sefydliad lleol sy'n cyflenwi i'r defnyddiwr terfynol yn uniongyrchol (er enghraifft cigyddion, bwytai)</p> <p>Ni chaiff y cynhyrchydd gyflewni sefydliadau manwerthu lleol (sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol) sydd ymhellach na'ch awdurdod lleol eich hun, awdurdod lleol cyfagos neu 50 km/30 milltir o ffin eich awdurdod lleol.</p>	<p>Wedi'i eithrio o gwmpas y Rheoliadau Hylendid Bwyd (852/2004 a 853/2004)</p> <p>Eich awdurdod lleol yw'r Awdurdod Cymwys.</p>	<p>Ddim yn ofynnol, ond yn cael ei annog</p>	<p>Nid oes angen cofrestru fel busnes bwyd ond fe'ch anogir i gysylltu â'ch awdurdod lleol i sicrhau y gallwch chi ddefnyddio'r eithriad hwn</p>	<p>Nid oes angen FSMS sy'n seiliedig ar Egwyddorion HACCP ond rydych chi'n dal yn glwm wrth y rhwymedigaeth i gyflenwi bwyd diogel, a dylai fod gennych chi systemau ar waith i reoli risgiau diogelwch bwyd</p>	<p>Ydy, mae darpariaethau Cyfraith Bwyd Gyffredinol (178/2002) yn gymwys</p>

Natur y cyflenwi	Cyfyngiadau ar gyflenwi	Rheoliadau Hylendid Bwyd Cymwys a'r Awdurdod Cymwys	6. Statws 'Person Cymwys'	7. Cofrestru Busnes Bwyd gyda'r Awdurdod Lleol	8. Cynllun Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP):	9. Cadw Cofnodion Swyddogol ac Orlhain
Cyflenwi helgig gwyllt yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol neu i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol	<p>Rhaid i'r cyflenwi fod yn symiau bach o gynhyrchion helgig gwyllt</p> <p>Rhaid cyflenwi'r helgig gwyllt yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol neu i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi i'r defnyddiwr terfynol yn uniongyrchol (hynny yw cigyddion, bwytai).</p> <p>Ni ellir cyflenwi i sefydliadau manwerthu lleol sydd ymhellach na'ch awdurdod lleol eich hun, awdurdod lleol cyfagos neu 50 km/30 milltir o ffin eich awdurdod lleol</p>	<p>Mae Rheoliad 852/2004 yn gymwys. Wedi'i eithrio o 853/2004</p> <p>Eich awdurdod lleol yw'r Awdurdod Cymwys.</p>	<p>Ddim yn ofynnol, ond yn cael ei annog</p>	<p>Oes, mae angen cofrestru fel busnes bwyd gyda'ch awdurdod lleol</p>	<p>Rhaid bod gennych chi system rheoli diogelwch bwyd sy'n seiliedig ar egwyddorion HACCP</p>	<p>Ydy, mae darpariaethau Cyfraith Bwyd Cyffredinol (178/2002) yn gymwys</p>

Natur y cyflenwi	Cyfyngiadau ar gyflenwi	Rheoliadau Hylendid Bwyd Cymwys a'r Awdurdod Cymwys	6. Statws 'Person Cymwys'	7. Cofrestru Busnes Bwyd gyda'r Awdurdod Lleol	8. Cynllun Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP):	9. Cadw Cofnodion Swyddogol ac Orlhain
Cyflenwi helgig gwyllt i sefydliadau trin anifeiliaid hela cymeradwy (AGHEs)	Amherthnasol	<p>Mae Rheoliadau 852/2004 a 853/2004 yn gymwys</p> <p>Awdurdod Cymwys: Awdurdod Lleol (Cyflenwr) a'r ASB (mewn AGHE)</p>	Angen statws 'Person Cymwys'	Oes, mae angen cofrestru fel busnes bwyd gyda'ch awdurdod lleol.	Rhaid bod gennych chi FSMS sy'n seiliedig ar egwyddorion HACCP. Mae'n rhaid i chi hefyd gydymffurfio â'r meini prawf a nodir yng nghynllun HACCP y sefydliad derbyn (<i>receiving establishment</i>).	Ydy, mae darpariaethau Cyfraith Bwyd Gyffredinol (178/2002) yn gymwys

2.1 Cynhyrchu Cynradd ar gyfer Defnydd Domestig Preifat

Os ydych chi'n hela, yn paratoi, yn trin neu'n storio anifeiliaid hela gwyllt at eich defnydd domestig preifat eich hun, **rydych chi wedi'ch eithrio** o [egwyddorion a gofynion cyffredinol cyfraith bwyd a gweithdrefnau mewn materion diogelwch bwyd](#), **fel y nodir yn Erthygl 1(3)**, yn ogystal ag o'r [gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd](#) a'r [rheolau hylendid penodol sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid](#), fel y nodir yn **Erthygl 1(2)(a) ac Erthygl 1(3)(a)** yn y drefn honno.

Mae defnydd domestig preifat yn cyfeirio at baratoi, trin, storio a bwyta anifeiliaid hela gwyllt yn bersonol, gydag unrhyw gyflenwi wedi'i gyfyngu i deulu a ffrindiau ar gyfer eu defnydd domestig preifat eu hunain yn unig. Nid yw'n ofynnol i chi gofrestru fel busnes bwyd gyda'ch awdurdod lleol ond fe'ch anogir i [gysylltu â nhw](#) i sicrhau eich bod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn.

Crynodeb o'r eithriad:

- Rydych chi wedi eich eithrio o gwmpas y rheoliadau uchod.
- Nid yw'n ofynnol i chi fod wedi'ch cofrestru na'ch cymeradwyo.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid cadw'r anifeiliaid hela gwyllt rydych chi'n eu hela at eich defnydd domestig preifat eich hun yn unig, neu eich teulu a'ch ffrindiau.

2.2 Cyflenwi Anifeiliaid Hela Gwyllt yn Uniongyrchol gan y Cynhyrchydd i'r Defnyddiwr Terfynol a/neu i Sefydliadau Manwerthu Lleol sy'n cyflenwi i'r Defnyddiwr Terfynol

Os ydych yn gynhyrchydd cynradd (hynny yw heliwr, ystâd saethu) sy'n cyflenwi'ch holl anifeiliaid hela gwyllt yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol, **neu** i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol (hynny yw, cigyddion, bwytai neu siopau fferm):

- **Rhaid i chi gadw at** reolau [egwyddorion a gofynion cyffredinol cyfraith bwyd a gweithdrefnau mewn materion diogelwch bwyd](#) gan gynnwys y rhwymedigaeth gyfreithiol i gyflenwi bwyd diogel ac i gydymffurfio ag egwyddorion a gofynion olrhain.

- Rydych chi wedi'ch **eithrio** rhag y [gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd](#) a'r rheolau hylendid penodol [sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid](#) fel y nodir yn **Erthygl 1(2)(a) ac Erthygl 1(3)(a)**, yn y drefn honno.
- Nid oes angen i chi gofrestru fel busnes bwyd gyda'ch awdurdod lleol. Fodd bynnag, fe'ch anogir i gysylltu â'ch [awdurdod lleol](#) i sicrhau eich bod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn.
- Rhaid i'ch cyflenwad o anifeiliaid hela gwyllt fod yn symiau bach, yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol, neu i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol.
- Mae diffiniadau anifeiliaid hela gwyllt, defnyddiwr terfynol, lleol, manwerthu a symiau bach i'w gweld yn y [Rhestr Termau](#).

2.3 Cyflenwi Helgig Gwyllt yn uniongyrchol i'r Defnyddiwr Terfynol a/neu i Sefydliadau Manwerthu Lleol sy'n cyflenwi i'r Defnyddiwr Terfynol

Aiff anifeiliaid hela gwyllt yn helgig gwyllt pan fyddant yn cael eu paratoi ymhellach (er enghraifft diberfeddu, blingo a/neu blycio). Os ydych chi'n hela, trin, a/neu'n paratoi anifeiliaid hela gwyllt i gyflenwi helgig gwyllt yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol a/neu i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol:

- **Rhaid i chi gadw at** [egwyddorion a gofynion cyffredinol cyfraith bwyd a gweithdrefnau mewn materion diogelwch bwyd](#) a [chadw at ofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd, gan gynnwys cynhyrchwyr cynradd](#). O ran egwyddor mae hyn yn golygu:
  - Bod â system rheoli diogelwch bwyd sy'n seiliedig ar Egwyddorion HACCP (Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol).
  - Bod â strwythurau a gweithrediadau digonol ar waith ar gyfer prosesu anifeiliaid hela gwyllt
  - Bod â chyfleusterau digonol ar waith ar gyfer storio priodol, gan gynnwys y gallu i gynnal y gadwyn oer ar gyfer cyrff anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt.

- Rhaid i chi gydymffurfio â'r gofynion uchod i ddarparu bwyd diogel a gallu parhau i olrhain.
- Rhaid bod gennych chi gyfleusterau hylan i gludo'r helgig gwyllt i'r defnyddiwr terfynol neu i'r manwerthwr lleol.
- Rhaid i chi fod wedi'ch cofrestru fel busnes bwyd gyda'ch [awdurdod lleol](#).
- Rhaid i helwyr sy'n cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt gyda'r bwriad o'u rhoi ar y farchnad i'w bwyta gan bobl gael hyfforddiant iechyd a hylendid gan ddarparwr hyfforddiant cydnabyddedig. [Gweler yr adran ar hyfforddiant](#).
- Rydych wedi'ch **eithrio** o'r gofynion o dan y [rheolau hylendid penodol sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid](#). Fodd bynnag er mwyn i'r eithriad hwn fod yn berthnasol:
  - Mae angen i'r helgig gwyllt a gyflenwir fod yn symiau bach ([gweler y diffiniad yn yr Rhestr Termaw](#)) yn uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol, neu i sefydliadau manwerthu lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol.
  - Rhaid i'r helgig gwyllt gael ei baratoi gan berson cymwys sydd wedi cael [Hyfforddiant](#).
  - **Nid yw'r eithriad hwn yn gymwys** os yw'r manwerthwr rydych chi'n cyflenwi'ch anifeiliaid hela gwyllt iddo yn cyflenwi i fanwerthwyr eraill ac nid defnyddwyr terfynol yn unig.

3. Eithriad ‘Cyflenwi Manwerthwr i Fanwerthwr’

Mae'r rheoliadau hylendid bwyd yn caniatáu i fanwerthwr gyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i sefydliadau manwerthu eraill yn unig, heb yr angen am gymeradwyaeth fel AGHE. Rhaid i'r cyflenwi fod yn **ymylol**, yn **lleol** ac yn **gyfyngedig**. Diffinnir y termau hyn ym Mholisi Cymeradwyo Gweithredol yr ASB fel hyn:

- Mae **'ymylol'** yn golygu cyflenwi bwyd sy'n dod o anifeiliaid i fanwerthwyr eraill **hyd at** chwarter cyfanswm y bwyd a werthir, wedi'i gyfrifo yn ôl pwysau neu yn ôl gwerth os yw mesur yn ôl pwysau yn anymarferol ar gyfer yr ystod o gynhyrchion. Er mwyn bodloni'r maen prawf hwn, mae'n rhaid i chi, fel y manwerthwr, werthu **o leiaf 75%** o'r holl **fwyd** rydych chi'n ei gyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddiwr terfynol trwy eich siop fanwerthu eich hun. Rhaid i unrhyw anifeiliaid hela gwyllt neu helgig gwyllt rydych chi'n eu gwerthu, ac eithrio trwy eich siop fanwerthu eich hun, gael eu gwerthu i fanwerthwyr eraill, fel siopau cigyddion a bwytai.
- Mae **'lleol'** yn golygu bod rhaid i fanwerthwyr eraill y cyflenwir iddynt fod yn yr un sir, mewn siroedd cyfagos (drws nesaf) neu'r rheiny nad ydynt fwy na 30 milltir/50 cilomedr o ffin sir y manwerthwr, p'un bynnag sydd fwyaf – ond byth y tu hwnt i'r DU, ac eithrio cyflenwi o Ogledd Iwerddon i Weriniaeth Iwerddon. Gall y siroedd hynny yng Ngogledd Iwerddon sy'n ffinio â Gweriniaeth Iwerddon gyflenwi i'r sir gyfagos yng Ngweriniaeth Iwerddon.
- Mae **'cyflenwad cyfyngedig'** yn golygu bod cyflenwi helgig gwyllt i sefydliadau manwerthu eraill wedi'i gyfyngu gan y gofynion i fod yn ymylol ac yn lleol fel yr uchod.

4. Cyflenwi Anifeiliaid Hela Gwyllt i AGHEs

Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r gweithgareddau sy'n paratoi anifeiliaid hela gwyllt i'w rhoi ar y farchnad yn digwydd mewn AGHE.

O dan yr amgylchiadau hyn, **rhaid** i'r rheiny sy'n ymwneud â **phob cam** o'r prosesau cynhyrchu a dosbarthu anifeiliaid hela gwyllt i AGHEs (er enghraifft helwyr, ystadau

saethu, prynwyr helgig, cludwyr a bwtrioedd ac ati) **gydymffurfio** â chyfrifoldebau gweithredwyr busnesau bwyd trwy wneud y canlynol:

- Cydymffurfio â'r gofynion perthnasol mewn deddfwriaeth berthnasol. Nid yw'r eithriadau a nodir yn y rheoliadau hylendid bwyd **yn gymwys i chi**.
- Cofrestru fel gweithredwr busnes bwyd gyda'ch [awdurdod lleol](#).
- Bodloni'r gyfraith diogelwch bwyd a gofynion deddfwriaeth berthnasol.
- Cludo anifeiliaid hela gwyllt yn hylan ac yn ddiogel. Gweler yr adran ar [Gludo](#) i gael rhagor o wybodaeth.

4.1 Trin Anifeiliaid Hela Gwyllt Mawr i'w Cyflenwi i AGHEs

Mae'r gofynion penodol ar gyfer trin anifeiliaid hela gwyllt mawr i'w rhoi ar y farchnad trwy AGHEs wedi'u nodi yn y [rheolau hylendid penodol sy'n gymwys i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid](#).

Mae'r camau y dylid eu dilyn wrth hela anifeiliaid hela gwyllt mawr i'w cyflenwi i AGHE wedi'u nodi isod:

- Ar ôl lladd, rhaid cael gwared ar stumogau a choluddion (offal gwyrdd) anifeiliaid hela gwyllt mawr cyn gynted â phosibl (*wedi'u diberfeddu*), ac os oes angen, eu gwaedu. Gall y stumog, y coluddion a rhannau eraill o'r corff, gan gynnwys y pen, naill ai gael eu gwaredu'n ddiogel ar y safle lladd, neu mewn bwtri, ar yr amod nad yw hyn yn cyfaddawdu'r angen iddynt gael eu symud yn brydlon.
- Yna mae'n rhaid i berson cymwys gynnal archwiliad o'r corff ac o unrhyw organau perfeddol (*viscera*) sy'n cael eu tynnu i nodi unrhyw nodweddion a allai ddangos bod y cig yn peri risg i iechyd. Rhaid i'r archwiliad hwn gael ei gynnal cyn gynted â phosibl ar ôl y lladd.
- Yn dilyn yr archwiliad uchod, ac ar yr amod na chanfuwyd unrhyw nodweddion annormal, ni welwyd unrhyw ymddygiad annormal cyn lladd, ac nidoes amheuaeth o halogiad amgylcheddol, rhaid i'r person cymwys gyhoeddi ac atodi datganiad wedi'i rifo y mae'n rhaid iddo gynnwys y dyddiad, yr amser a'r man lladd. Cyflawnir hyn fel arfer trwy dagio neu labelu er mwyn eu cysylltu â'i gilydd. Cyfeiriwch at [Atodiad A](#) am enghraifft o'r datganiad. Yn y sefyllfa hon, nid oes angen i'r pen na'r organau perfeddol fynd gyda'r corff, ac eithrio yng ngyswllty rhywogaethau hynny sy'n agored i Trichinosis (er enghraifft baeddod gwyllt ac

unrhyw rywogaethau moch eraill), y mae'n rhaid i'w pennau a'r llengig fynd gyda'r corff i'r AGHE.

- Ar ôl archwilio'r corff, os yw'r person cymwys yn amau bod yna nodweddion annormal, rhaid i'r pen (nid yr ysgithrau na'r cyrn) a'r holl organau perfeddol, heblaw am y stumog a'r coluddion, fynd gyda'r corff i'r AGHE. Yn y sefyllfa hon, rhaid i'r heliwr roi gwybod i'r awdurdod cymwys (Milfeddyg Swyddogol yr ASB) am yr annormaleddau sydd wedi eu hatal rhag cyhoeddi'r "[datganiad heliwr](#)". Os ydych chi'n amau y gallai anifail fod wedi'i effeithio â chlefyd hysbysadwy, cysylltwch ag Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) gan ddefnyddio' [ddolen hon](#).
- Os nad oes person cymwys ar gael i gynnal yr archwiliad uchod, rhaid i' pen (nid yr ysgithrau na'r cyrn) a'r holl organau perfeddol heblaw am y stumog a'r coluddion fynd gyda'r corff i'r AGHE.
- Os yw'r pen, yr organau perfeddol a rhannau eraill o'r corff yn mynd gyda'r anifeiliaid hela gwyllt i AGHE, mae angen cynnal cydberthynas (*correlation*) ddigonol.
- Rhaid dechrau oeri o fewn cyfnod rhesymol ar ôl lladd a chael tymheredd trwy'r cig o **ddim mwy na 7°C**. Fodd bynnag, ni ddylid rhewi'r carcass. Lle bo amodau hinsoddol yn caniatáu, nid oes angen oeri gweithredol. Dylai'r ffactorau hyn gael eu hymgorffori yng ngofynion rheoli diogelwch bwyd y sefydliad derbyn.
- Yna dylid cludo'r carcass i AGHE cyn gynted â phosib ar ôl yr archwiliad. Wrth gludo i'r AGHE, rhaid osgoi pentyrru (gosod carcassau ar ben ei gilydd) i helpu'r broses oeri. Ar ôl cyrraedd AGHE, bydd yr anifeiliaid hela gwyllt mawr yn cael eu harchwilio'n ffurfiol gan y Milfeddyg Swyddogol neu'r Arolygydd Hylendid Cig (MHI) cyn gosod marc iechyd ar y carcass.

4.2 Trin Anifeiliaid Hela Gwyllt Bach i'w Cyflenwi i AGHEs

Nodir y gofynion penodol ar gyfer trin anifeiliaid hela gwyllt bach i'w rhoi ar y farchnad trwy AGHEs mewn deddfwriaeth.

Mae'r camau y dylid eu dilyn wrth hela anifeiliaid hela gwyllt bach i'w cyflenwi i AGHE wedi'u nodi isod:

- Rhaid i'r person cymwys gynnal archwiliad i nodi unrhyw nodweddion a allai ddangos bod y cig yn peri risg i iechyd. Rhaid i'r archwiliad gael ei gynnal cyn gynted â phosibl ar ôl lladd.
- Os canfyddir nodweddion annormal yn ystod yr archwiliad, ymddygiad annormal cyn lladd, neu os amheuir bod yna halogiad amgylcheddol, rhaid i'r person cymwys roi gwybod i'r awdurdod cymwys.
- Dim ond os yw'r corff yn cael ei gludo i AGHE cyn gynted â phosibl ar ôl yr archwiliad y gellir rhoi cig o anifeiliaid hela gwyllt bach ar y farchnad. Fe'ch anogir i gyflwyno datganiad helwyr ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt; fodd bynnag, nid yw'n ofyniad cyfreithiol. [Gweler Atodiad A](#) am ddatganiad 'person cymwys' awgrymedig.
- Rhaid dechrau oeri o fewn cyfnod rhesymol ar ôl lladd a chael tymheredd trwy'r cig o ddim mwy na 4°C. Lle bo amodau hinsoddol yn caniatáu, nid oes angen oeri gweithredol.
- Rhaid cynnal neu gwblhau'r broses ddiberfeddu heb oedi gormodol ar ôl cyrraedd yr AGHE, **oni bai bod yr awdurdod cymwys** (yr ASB) yn **caniatáu fel arall**.

Rhaid cyflwyno anifeiliaid hela gwyllt bach a gludir i AGHE i'w harchwilio gan yr ASB (Awdurdod Cymwys).

Arferion Gorau

Ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt bach, yr arfer gorau yw y byddai datganiad 'person cymwys' yn cyd-fynd â'r helgig a gyflenwir i AGHE. Ar gyfer helwyr sy'n cyflenwi i fanwerthwr defnyddiwr terfynol, ystyrir ei bod yn arfer gorau i'r person cymwys gwblhau ac atodi datganiad i garcasau anifeiliaid hela mawr.

4.3 Trin Offal i'w Fwyta gan Bobl

Diffinnir offal fel cig ffres heblaw cig y carcass, gan gynnwys organau perffeddol a gwaed.

Rhaid i anifeiliaid hela gwyllt mawr gael eu cyflwyno gyda datganiad heliwr ac nid oes angen i'r offal gyd-fynd â'r carcass yn absenoldeb annormaleddau a ddatgenir gan yr heliwr. Rhaid i anifeiliaid hela mawr sydd â datganiad heliwr sy'n nodi bod annormaleddau wedi'u canfod fod cynnwys yr offal cydberthynol ynghyd â carcass. Os nad yw datganiad yr heliwr yn cyd-fynd ag anifeiliaid hela gwyllt mawr, rhaid i'r Milfeddyg Swyddogol/MHI gyflwyno'r offal i'w arolygu gan weithredwr y busnes bwyd. Mae'n rhaid i anifeiliaid hela gwyllt mawr a'r offal sy'n cyd-fynd â nhw gael eu nodi'n glir i ddangos eu

bod yn cydberthyn; gwneir hyn fel arfer trwy dagio neu labelu er mwyn eu cysylltu â'i gilydd. Os nad oes cydberthynas glir rhwng yr offal a'r corff, ni ellir eu cyflenwi i'w bwyta gan bobl.

Pan fwriedir i'r offal o anifeiliaid hela gwyllt mawr gael ei fwyta gan bobl, rhaid i gyflenwr yr AGHE allu dangos, mewn ffordd sy'n bodloni'r sefydliad sy'n derbyn, ei fod wedi cael ei drin yn hylan ac y gellir profi cydberthynas lawn ac olrhain rhannau'r corff ac anifeiliaid hela gwyllt mawr. Y sefydliad derbyn sy'n gyfrifol am sicrhau bod y cynnyrch y mae'n ei dderbyn yn bodloni'r gofynion a nodir yn ei gynllun HACCP ei hun. Dylai hyn gynnwys sicrhau bod gan y cyflenwr y seilwaith angenrheidiol i sicrhau bod y gadwyn oer yn cael ei chynnal yn ôl yr angen, a bod modd atal croeshalogi.

5. Gofynion Hyfforddiant Iechyd a Hylendid

Pan gaiff anifeiliaid hela gwyllt eu hela gyda'r bwriad o'u rhoi ar y farchnad, rhaid i o leiaf un aelod gweithredol o'r tîm hela fodloni'r gofynion hyfforddi – a nodir yn **Atodiad III, Pennod I, Adran IV** gan y [rheolau hylendid penodol ar gyfer busnesau](#) – sef bod yn 'berson cymwys' gyda digon o wybodaeth i gynnal archwiliad cychwynnol o anifeiliaid hela gwyllt.

Bydd yr hyfforddiant hwn yn cael ei ddarparu i foddhad yr awdurdod cymwys (yr ASB yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon) a bydd yn cwmpasu'r meysydd canlynol o leiaf:

- Anatomeg, ffisioleg ac ymddygiad arferol anifeiliaid hela gwyllt,
- Ymddygiad annormal a newidiadau patholegol mewn anifeiliaid hela gwyllt oherwydd afiechydon, halogiad amgylcheddol neu ffactorau eraill a allai effeithio ar iechyd pobl ar ôl bwyta'r cig,
- Rheolau hylendid a thechnegau cywir ar gyfer trin, cludo a diberfeddu anifeiliaid hela gwyllt ar ôl eu lladd,
- Deddfwriaeth a darpariaethau gweinyddol ar amgylchiadau iechyd y cyhoedd a hylendid anifeiliaid sy'n llywodraethu rhoi anifeiliaid hela gwyllt ar y farchnad.

Mae clefydau hysbysadwy yn glefydau anifeiliaid y mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i chi roi gwybod amdanynt i APHA, hyd yn oed os ydych ond yn amau bod anifail wedi'i effeithio.

Os ydych yn amau bod gan anifeiliaid hela gwyllt Glefyd Hysbysadwy (ND), rhaid i chi gysylltu ag APHA. Gellir dod o hyd i wybodaeth am glefydau hysbysadwy a manylion cyswllt [yma](#).

Dyma'r sefydliadau sy'n gallu darparu cymorth ar opsiynau i ymgymhwyso'n 'berson cymwys':

- [Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain \(BASC\)](#) – Mae gan BASC hyfforddiant ar hela anifeiliaid hela bach a mawr;
- Corff dyfarnu yw [Cymwysterau Rheoli Ceirw \(DMQ\)](#), ond gall roi cyngor ar hyfforddiant ceirw a baeddod gwyllt;
- Mae gan [Sefydliad Cenedlaethol Ceidwyr Anifeiliaid Hela](#) wybodaeth ar gyfer anifeiliaid hela mawr a bach;
- [Yng Ngogledd Iwerddon, mae Country Sports Ireland](#) hefyd yn darparu hyfforddiant priodol ar gyfer helwyr a thrin anifeiliaid hela gwyllt mawr (ceirw).

6. Storio Anifeiliaid Hela Gwyllt

Nid yw'r term 'bwtri hela' (*game larder*) wedi'i ddiffinio mewn deddfwriaeth hylendid. Serch hynny, yn y DU caiff ei ystyried yn gyffredinol yn gyfleuster a ddefnyddir i storio anifeiliaid hela gwyllt ar ôl eu hela, fel gwaith cynhyrchu cynradd cysylltiedig. Mae'r gweithgareddau canlynol a wneir mewn bwtrioedd helgig yn cael eu hystyried yn rhan o gynhyrchu cynradd:

- Unrhyw weithgaredd paratoi carcass angenrheidiol sy'n rhan o arfer hela arferol (er enghraifft gwaedu, diberfeddu). Yn aml mae'n well gwneud hyn yn y bwtri helgig yn hytrach nag yn y cae;
- Storio anifeiliaid hela gwyllt.

I'r perwyl hwn, dylai bwtrioedd helgig:

- Fod â chapasiti digonol i drin yr anifeiliaid hela gwyllt sy'n mynd drwy'r bwtri helgig mewn modd hylan, yn ogystal â'r gallu i storio, trin a chael gwared ar wastraff a sgil-gynhyrchion anifeiliaid yn ôl yr angen;
- Bod wedi'u hawyru'n ddigonol neu wedi'u hoeri gan gadw cofnod o'r tymheredd
- Cael eu diogelu rhag halogiad gan gynnwys rhag anifeiliaid a phlâu;

- Rhaid cadw cyfleusterau ac offer yn lân a, lle bo angen ar ôl eu glanhau, eu diheintio mewn modd priodol;
- Defnyddio dŵr yfed i atal halogiad;
- Atal cyflwyno a lledaenu clefydau heintus y gellir eu trosglwyddo i bobl trwy fwyd a rhoi gwybod i'r awdurdod cymwys am amheuaeth o glefydau o'r fath;
- Sicrhau bod pawb sy'n trin anifeiliaid hela a helgig yn iach ac wedi cael hyfforddiant risgiau diogelwch bwyd;
- Storio a thrin gwastraff a sylweddau peryglus er mwyn atal halogiad;

Mae enghreifftiau o arferion gorau ac arferion nad ystyrir eu bod yn bodloni'r safonau gofynnol ar gyfer bwtri helgig a storio i'w gweld [yma](#).

6.1 Newidiadau'r Undeb Ewropeaidd (UE) o ran Canolfannau Casglu sy'n effeithio ar Ogledd Iwerddon

Mae Cyfraith yr UE yn uniongyrchol gymwys yng Ngogledd Iwerddon. Mae Cyfraith yr UE wedi'i diwygio'n ddiweddar i gyflwyno canolfannau casglu ar gyfer helgig gwyllt. Mae [newidiadau'r UE](#) yn **Adran IV** yn darparu cysyniad cyfreithiol newydd o 'ganolfannau casglu'.

Mae newid yr UE yn diffinio canolfannau casglu anifeiliaid hela gwyllt fel '**sefydliad a ddefnyddir i storio cyrff ac organau perfeddol (viscera) anifeiliaid hela gwyllt cyn eu cludo i sefydliad trin helgig**'.

Gall y ganolfan gasglu ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt fod naill ai:

- wedi ei **chofrestru** gyda'r awdurdod cymwys fel busnes bwyd sy'n ymgymryd â chynhyrchu cynradd fel y cyfeirir ato yn Erthygl 4(2)(a) pan fydd ond yn derbyn cyrff fel **canolfan gasglu gyntaf**, neu
- **wedi'i chymeradwyo** gan yr awdurdod cymwys fel busnes bwyd yn unol ag Erthygl 4(2) **wrth dderbyn cyrff o ganolfannau casglu eraill**

Boed wedi'i chofrestru neu wedi'i chymeradwyo, mae rheolau hylendid perthnasol yn gymwys.

7. Cludo Anifeiliaid Hela Gwyllt a Helgig Gwyllt

Dylid cynnal safonau hylendid bwyd ar bob cam o gynhyrchu a chludo/dosbarthu anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt er mwyn rhoi hyder o ran diogelwch bwyd. Mae rheoli risgiau diogelwch bwyd yn dechrau ar y cam cynhyrchu cynradd (hynny yw, hela) a rhaid cynnal arferion hylendid da wrth gludo/dosbarthu anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt ar hyd y gadwyn cyflenwi bwyd.

Nodir y gofynion hylendid sy'n gymwys i **gludo anifeiliaid hela gwyllt** o'r man cynhyrchu (hynny yw, y safle lladd) i sefydliad yn **Atodiad I** o dan y [gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd sy'n gymwys i bob busnes bwyd, gan gynnwys cynhyrchwyr cynradd](#).

Oni bai eich bod wedi'ch eithrio o'r gofynion cyffredinol hyn (hynny yw, o dan yr eithriadau a nodir yn [Adran 2.1](#) ac [Adran 2.2](#)) rhaid i chi gadw at y gofynion hylendid sylfaenol yn yr Atodiad I hwn. Rhaid i'r rheiny sy'n cludo anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt gadw at yr [egwyddorion a gofynion olrhain](#).

Os ydych yn cludo anifeiliaid hela gwyllt i AGHE, bydd angen i chi fod wedi'ch cofrestru fel busnes bwyd [gyda'ch awdurdod lleol](#) a chydymffurfio hefyd â'r gofynion cysylltiedig a nodir yn **Adran IV o Atodiad III yn y rheolau hylendid penodol sy'n berthnasol i fusnesau sy'n cynhyrchu bwyd sy'n dod o anifeiliaid** ar gyfer trin anifeiliaid hela gwyllt. Mae'r rheolau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i anifeiliaid hela gwyllt gael eu cludo i'r AGHE cyn gynted â phosibl ar ôl i'r person cymwys gynnal yr archwiliad.

Yn ystod y broses o gynhyrchu, cludo/dosbarthu anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt, ni ddylid ymyrryd â'r gadwyn oer, er mwyn atal twf bacteria pathogenig. Dyma'r tymheredd y mae'n rhaid ei gynnal wrth gludo:

- **7°C ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt mawr (ac eithrio offal);**
- **4°C ar gyfer anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt bach;**
- **3°C ar gyfer offal.**

Wrth gludo, peidiwch â phentyrru anifeiliaid hela gwyllt ar unrhyw gam gan y bydd hyn yn hwyluso croeshalogi ac yn ei gwneud hi'n anodd oeri'r anifeiliaid hela gwyllt.

Gallwch chi ddod o hyd i enghreifftiau da ac enghreifftiau gwael o ran cludo a storio [yma](#).

8. Egwyddorion a Gofynion Orlhain

Olrheiniadwyedd yw'r gallu i olrhain a dilyn bwyd, bwyd anifeiliaid, anifail sy'n cynhyrchu bwyd neu sylwedd y bwriedir iddo gael ei ymgorffori mewn bwyd neu fwyd anifeiliaid, neu y disgwylir iddo gael ei ymgorffori mewn bwyd neu fwyd anifeiliaid, a hynny ar bob cam o'i gynhyrchu, ei brosesu a'i ddosbarthu.

Mae [rheolau olrhain](#) yn helpu i gadw golwg ar fwyd yn y gadwyn gyflenwi. Maent yn sicrhau bod unrhyw fwyd anniogel yn cael ei dynnu neu ei alw'n ôl o'r farchnad yn effeithlon ac yn gywir os oes unrhyw broblemau diogelwch bwyd.

Mae [Egwyddorion a Gofynion ar gyfer olrhain bwyd](#) yn gymwys i bob cam o'r gadwyn cyflenwi bwyd ac maent yn rhan o'r cyfrifoldeb cyfreithiol i reoli risgiau diogelwch bwyd. Mae'n ofynnol i gynhyrchwyr cynradd (gan gynnwys y rhai sy'n cludo neu'n storio anifeiliaid hela gwyllt), gweithredwyr busnesau bwyd a manwerthwyr fodloni'r rheolau olrhain hyn. Gellir dod o hyd i ganllawiau pellach [yma](#).

Wrth i anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt symud drwy'r gadwyn gyflenwi, yr egwyddor sylfaenol yw y dylai fod cofnod "un cam ymlaen, un cam yn ôl" ar bob cam (hynny yw, dylid nodi'r ffynhonnell a'r gyrchfan a chadw cofnod).

Mae angen i gofnodion olrhain fod yn gyfredol a dylid eu cadw o leiaf hyd nes y gellir tybio'n rhesymol bod y bwyd wedi'i fwyta. Dylent fod ar gael i awdurdodau cymwys ar gais. Mae angen i'r cofnodion gynnwys:

- disgrifiad o'r bwyd
- cyfaint/maint
- Enw a chyfeiriad y gweithredwr busnes bwyd sy'n dosbarthu bwyd
- Enw a chyfeiriad y cludwr (*consigner*) (os yw'n wahanol)
- Enw a chyfeiriad y gweithredwr busnes bwyd sy'n cael y bwyd
- Enw a chyfeiriad y sawl sy'n derbyn (*consignee*) (os yw'n wahanol)
- Rhif adnabod y lot, y swp neu'r llwyth
- Y dyddiad dosbarthu.

Nid yw gofynion olrhain yn gymwys i'r rhai sy'n hela anifeiliaid hela gwyllt i'w bwyta'n breifat yn y cartref (gweler [eithriadau](#)). Fodd bynnag, mae'n rhaid i gynhyrchwyr cynradd sy'n cyflenwi symiau bach o anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt yn uniongyrchol i'r

defnyddiwr terfynol neu i sefydliadau manwerthu lleol gydymffurfio â'r egwyddorion a'r gofynion cyffredinol ar gyfer olrhain a nodir mewn cyfraith bwyd.

9. Sgil-gynhyrchion anifeiliaid

Sgil-gynhyrchion anifeiliaid (ABP) yw cyrff cyfan anifeiliaid neu rannau ohonynt, cynhyrchion sy'n dod anifeiliaid neu gynhyrchion eraill a gafwyd o anifeiliaid, nad ydynt wedi'u bwriadu i'w bwyta gan bobl, gan gynnwys wygelloedd, embryonau a semen.

Gall ABPs fod yn un o dri chategori, yn seiliedig ar y risgiau y maent yn eu peri. Mae ABP Categori 1 ac ABP Categori 2 wedi'u dosbarthu'n risg uchel ac mae ABP Categori 3 wedi'i ddsbarthu'n risg isel. Mae ABP Categori 1 a Chategori 2 yn cynnwys deunydd risg uchel a rhaid eu trin yn hynod ofalus. Dylech chi sicrhau felly fod gennych chi wybodaeth ddigonol i gategoreiddio, trin a chael gwared ar wahanol ABPs yn briodol.

I gael canllawiau pellach ar gategoreiddio, trin a gwaredu ABPs, dylech chi ymgynghori â chanllawiau Llywodraeth y DU ar [gategoriau sgil-gynhyrchion anifeiliaid, cymeradwyo safleoedd, hylendid a gwaredu](#).

Mae ABPs a gynhyrchir o anifeiliaid hela gwyllt fel rhan o arferion hela arferol (hynny yw, gwaed ac offal gwyrdd), ac nad ydynt yn cael eu casglu ar ôl lladd, y tu allan i gwmpas y [rheoliadau ABPs](#).

Mae angen i bob ABP a gynhyrchir, ac eithrio rhai sy'n rhan o arfer hela arferol a rhai heb eu casglu ar ôl lladd, gael eu categorio'n gywir, eu trin a'u gwaredu'n ddiogel (gan gynnwys cadw cofnodion at ddibenion olrhain) yn unol â chanllawiau uchod Llywodraeth y DU. Unwaith y caiff cynnyrch ei nodi fel ABP, rhaid ei storio ar wahân i gynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid y bwriedir i bobl eu bwyta ac ni ellir eu dargyfeirio yn ôl i'r gadwyn cyflenwi bwyd.

Os ydych am ddefnyddio ABPs, rhaid i chi geisio cymeradwyaeth neu gofrestrriad gan [APHA](#). Mae p'un a oes angen i chi gael eich cymeradwyo neu gofrestru yn dibynnu ar yr hyn y mae eich busnes yn ei wneud a'r ABPs rydych yn eu trin. I gael canllawiau pellach, gweler yr adran berthnasol yng nghanllawiau Llywodraeth y DU ar [gategoriau sgil-gynhyrchion anifeiliaid, cymeradwyo safleoedd, hylendid a gwaredu](#)

Os dymunwch weithgynhyrchu a chyflenwi bwyd anifeiliaid anwes o sefydliad sydd wedi'i gymeradwyo gan yr ASB, darllenwch ganllawiau'r ASB "[Cynhyrchu bwyd a bwyd anifeiliaid anwes yn yr un lle](#)".

Arferion Gorau

Er nad yw'n orfodol, mae'n arfer gorau bod ABPs a gynhyrchir, ac sydd y tu allan i gwmpas y rheoliadau ABP (hynny yw cael gwared ar berfedd), naill ai'n cael eu:

- Llosgi neu eu rendro mewn ffatri cymeradwy
- Euladdu ar ddaliad lle cafodd yr anifeiliaid hela gwyllt eu saethu neu eu lladdd fel arall
- Rhoi mewn bagiau dwbl a'u gosod fel gwastraff mewn biniau tirlenwi i atal risgiau halogi amgylcheddol

10. Profi am *Trichinella* mewn Baeddod Gwyllt a Rhywogaethau eraill sy'n Dueddol o Gael *Trichinosis*

Mae *Trichinella* yn barasit a all effeithio ar lawer o rywogaethau anifeiliaid, gan gynnwys pobl, gan achosi clefyd a elwir yn trichinosis. Gall pobl gael eu heintio trwy fwyta cig amrwd, cig heb ei goginio'n iawn neu gig wedi'i brosesu o foch, baeddod gwyllt, ceffylau neu helgig sy'n cynnwys mwydod larfal microsgopig (a elwir yn 'trichinae') ymmeiswe'r cyhyrau. Ymysg pobl, mae'r symptomau sy'n gysylltiedig â haint yn aml yn cynnwys dolur rhydd, crampiau yn yr abdomen ac anhwylder. Wrth i'r clefyd ddatblygu, gall y symptomau gynnwys twymyn, poen yn y cyhyrau a chur pen. Mewn achosion difrifol, gall organau hanfodol gael eu heffeithio a allai arwain at lid yr ymennydd, niwmonia neu hyd yn oed farwolaeth.

Bydd baeddod gwyllt yn chwilota am fwyd a allai gael ei heintio â *Trichinella*. O ganlyniad, mae posibilrwydd y gallai baeddod gwyllt gael eu heintio â *Trichinella*. Yn yr un modd, mae posibilrwydd y bydd anifeiliaid eraill, gan gynnwys rhywogaethau moch gwyllt, yn cael eu heintio â *Trichinella*.

Mae baeddod gwyllt a dderbynnir mewn AGHEs yn destun prawf trichinella gorfodol fel arfer. Os bydd sampl yn profi'n bositif am *Trichinella*, bydd y labordy profi yn hysbysu'r ASB a'r heliwr. Yna bydd y carcass yn cael ei olrhain a'i wrthod am ei fod yn anaddas i'w fwyta gan bobl. [Dolen i ganllawiau'r ASB ar gyfer profion trichinella.](#)

Arferion Gorau

Er nad yw'n orfodol, mae'n arfer gorau i brofi baeddod gwyllt i'w bwyta'n bersonol gennych chi eich hunan neu i'w cyflenwi'n uniongyrchol i ddefnyddwyr neu fanwerthwyr lleol, er mwyn rhoi hyder mewn diogelwch bwyd. Dylai helwyr sy'n samplu baeddod

gwyllt anfon y sampl i labordy priodol i'w brofi. Gellir archebu cynwysyddion ar gyfer storio a chludo samplau ynghyd ag amlenni rhabdost gyda'r cyfeiriad arnynt ar gyfer postio samplau cyn hela gan APHA.

Mae APHA wedi datblygu [canllawiau i helwyr ar brofi trichinella mewn baeddod gwyllt ar wefan APHA \(PDF\)](#) sy'n esbonio sut y dylid cymryd samplau o faeddod gwyllt a manylion am sut i gael pecyn samplu/anfon cyn hela.

11. Anifeiliaid Hela wedi'u Saethu â Phlwm

Gallai anifeiliaid hela gwyllt gynnwys plwm am fod helwyr yn defnyddio pelenni neu fwledi plwm. Os yw anifeiliaid hela gwyllt yn cael eu prosesu mewn AGHE, bydd y plwm a rhannau o'r cig yr effeithir arnynt yn cael eu tynnu, er y gall symiau bach aros yn y cig.

Os ydych chi'n paratoi anifeiliaid hela gwyllt i'w bwyta at eich defnydd domestig eich hun neu os ydych chi'n fanwerthwr sy'n cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt, dylech hefyd gael gwared ar gymaint o blwm a'r cig o'i amgylch â phosib.

Gall bwyta anifeiliaid hela wedi'u saethu â phlwm yn rheolaidd eberi eich bod yn dod i gysylltiad â lefelau o blwm a allai fod yn niweidiol. Dylai'r rhai sy'n bwyta anifeiliaid hela wedi'u saethu â phlwm fod yn ymwybodol o'r effeithiau negyddol ar iechyd a cheisio lleihau cysylltiad â'r cynnyrch dan sylw.

Arferion Gorau

Gall dod i gysylltiad â phlwm niweidio'r ymennydd a'r system nerfol. Mae lleihau faint o anifeiliaid hela wedi'u saethu â phlwm sy'n cael eu bwyta yn arbennig o bwysig i blant, menywod beichiog a menywod sy'n gobeithio beichiogi.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael ar wefan yr ASB trwy'r [ddolen hon](#)

12. Mewnforion ac Allforion

O 1 Ionawr 2021, bydd rheolau a phrosesau newydd yn gywmwys i fasnachwyr (mewnforwyr ac allforwyr) ym Mhrydain Fawr.

- **Mewnforion**

Mae canllawiau i fusnesau sy'n mewnfario neu'n symud cynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid i'w bwyta gan bobl o'r UE a Gogledd Iwerddon i Brydain Fawr ar gael [yma](#)*

- **Allforion**

Mae Canolfan Masnach Ryngwladol yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) - Carlisle (CITC) yn cyhoeddi Tystysgrifau Iechyd Allforio (EHC) ar gyfer anifeiliaid byw a chynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid sy'n cael eu hallforio i bartneriaid masnachu.

Gellir dod o hyd i wybodaeth am y gwasanaethau hyn drwy'r dolenni isod:

- Gwasanaeth [Ar-lein Tystysgrifau Iechyd Allforio \(EHC\)](#), a
- [Chwilotwr Ffurflenni EHC](#).

*Sylwch mai Defra sy'n berchen ar y canllawiau hyn ac efallai y bydd lleoliad y canllawiau'n newid. Mae masnachwyr yn gyfrifol am gael yr wybodaeth ddiweddaraf.

13. Cysylltiadau, Cymeradwyaethau a Chofrestru

Cyffredinol

Os oes angen eglurhad pellach neu os oes gennych chi unrhyw gwestiynau am y gofynion cyfreithiol ar hylendid bwyd sy'n gymwys i anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt, cysylltwch â thîm Polisi Hylendid Cig yr ASB gan ddefnyddio'r cyfeiriad e-bost canlynol: wildgameguidance@food.gov.uk.

Cymeradwyaeth

I geisio gymeradwyaeth ar gyfer AGHE, cysylltwch â thîm cymeradwyo'r ASB gan ddefnyddio'r cyfeiriadau e-bost canlynol:

- Cymru a Lloegr: approvals@food.gov.uk;
- Gogledd Iwerddon: executive.support@food.gov.uk.

I gael rhagor o wybodaeth am y broses gymeradwyo, defnyddiwch y [ddolen](#) hon a fydd yn mynd â chi i'r dudalen gymeradwyo ar wefan yr ASB.

Cofrestru

Os ydych yn cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i'r gadwyn fwyd ac nad ydych yn dod o fewn yr eithriadau perthnasol, bydd angen i chi gofrestru fel busnes bwyd gyda'ch awdurdod lleol. I ddarganfod a yw'r eithriadau hyn yn berthnasol i chi ai peidio ac i gofrestru fel busnes bwyd, bydd angen i chi gysylltu â'ch awdurdod lleol. I gael manylion cyswllt eich awdurdod lleol, ewch i'n gwefan trwy: [cysylltu â'ch awdurdod lleol](#).

14. Ffynonellau Gwybodaeth Ychwanegol am Anifeiliaid Hela Gwyllt

Efallai y bydd yr adnoddau gwybodaeth canlynol yn ddefnyddiol i chi:

- I gael canllawiau ar ystod o bynciau gan gynnwys ceirw, anifeiliaid hela, drylliau a rheoli plâu, ewch i wefan Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain (BASC): [Cyngor | Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain \(basc.org.uk\)](http://basc.org.uk);
- I gael cyngor ar **saethu anifeiliaid hela**, gweler ‘Y Cod Ymarfer Saethu Da’: [Y Cod Ymarfer Saethu Da](#);
- I gael cyngor ar ystod o bynciau sy’n ymwneud â **cheirw gwyllt**, ewch i wefan ‘Cymdeithas Ceirw Prydain’: [Ein cyngor a'n haddysg \(bds.org.uk\)](http://bds.org.uk);
- I gael canllawiau arferion gorau ar **hela ceirw**, gan gynnwys cyngor defnyddiol ar ddrylliau, hylendid cig, afiechydon, lles a phynciau eraill, dyma adnodd y ‘Fenter Ceirw’: [Canllawiau arferion gorau Ceirw a Baeddod Gwyllt Cymru a Lloegr](#)

Atodiad A – Gwybodaeth Datganiad Helwyr (Templedi Enghreiffiol)

Anifeiliaid Hela Gwyllt Mawr	
Rhif Tag: Dyddiad/Amser y lladd: Lleoliad/Ystâd:	Rhywogaeth:
Rhyw: G B	Arall:
	Pwysau: (Kgs)
<p>Rwy'n datgan yn unol â Rheoliad yr UE a Ddargedwir (EC) 853/2004 (fel y'i diwygiwyd) na welwyd unrhyw ymddygiad annormal cyn lladd ac nad oes unrhyw arwydd o halogiad amgylcheddol. Rwyf wedi arolygu'r pen, y plu/ffwr a'r organau perfeddol, heb sylwi ar annormaleddau.</p> <p>Nodiadau: Rhif y Person Cymwys:</p> <p>Cymhwyster y Person Cymwys:</p>	

Manylion Cyswilt:

Enw:

Llofnod:

Anifeiliaid Hela Gwyllt Bach

Dyddiad/Amser y lladd:

Lleoliad/Ystâd:

Nifer yn y swp:

Rhywogaeth:

Sylwadau:

Cymhwyster y Person Cymwys:

Rhif y Person Cymwys:

Manylion Cyswllt:

Enw:

Llofnod:

Atodiad B – Llyfryddiaeth

I gael rhagor o wybodaeth, gallwch edrych ar y gwefannau canlynol:

- [Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain \(BASC\)](#)
- [Cymdeithas Ceirw Prydain](#)
- [Cynghrair Helgig Prydain](#)
- [Y Cod Ymarfer Saethu](#)
- [Cynghrair Cefn Gwlad](#)
- [Y Fenter Ceirw](#)
- [Cymwysterau Rheoli Ceirw](#)
- [Ffederasiwn Cymdeithasau Chwaraeon Gwlad yn Ewrop \(FACE-UK\):
\[conor.ogorman@basc.org.uk\]\(mailto:conor.ogorman@basc.org.uk\)](#)
- [Sefydliad Cenedlaethol Ciperiaid Anifeiliaid Hela](#)
- [Cymdeithas Genedlaethol Delwyr Helgig](#) Pollard Farm, Clanville, Andover, Hampshire SP11 9JE
- [Coleg Brenhinol Llawfeddygon Milfeddygol](#)
- Treftadaeth Genedlaethol yr Alban: [Canllawiau Arferion Gorau ar Reoli Ceirw Gwyllt.](#)
- [Anifeiliaid Hela Gwyllt | Safonau Bwyd yr Alban](#)

Atodiad C – Acronymau

Talfyriad	Teitl/Enw Llawn
ABP	Sgil-Gynhyrchion Anifeiliaid
AGHE	Sefydliadau Trin Helgig Cymeradwy
APHA	Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
DAERA	Adran Amaethyddiaeth, yr Amgylchedd a Materion Gwledig
FBO	Mae i'r term hwn yr ystyr a roddir yn Adran 270 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
ASB	Yr Asiantaeth Safonau Bwyd
FSMS	System Rheoli Diogelwch Bwyd
HACCP	Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol
Awdurdod lleol	Awdurdod lleol
MHI	Arolygwr Hylendid Cig
ND	Clefydau Hysbysadwy
Gogledd Iwerddon	Gogledd Iwerddon
OV	Milfeddyg Swyddogol
REUL	Cyfraith yr Undeb Ewropeaidd a Ddargedwir (<i>Retained</i>)
ROI	Gweriniaeth Iwerddon
UK	Y Deyrnas Unedig

Atodiad D – Rhestr Termiau

- ‘**Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA)**’ yw Asiantaeth Llywodraeth y DU sy’n rhan o Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig sy’n gyfrifol am iechyd anifeiliaid a phlanhigion yn y DU. Gallwch chi gysylltu ag APHA drwy ddefnyddio’r [ddolen hon](#);
- Mae ‘**sgil-gynhyrchion anifeiliaid (ABP)**’ yn golygu cyrff cyfan oanifeiliaid neu rannau ohonynt, cynhyrchion sy’n dod o anifeiliaid neu gynhyrchion eraill a gafwyd o anifeiliaid, nad ydynt i’w bwyta gan bobl, gan gynnwys wygelleodd, embryonau a semen.
- Mae ‘**cymeradwyaeth**’ yn cyfeirio at y gofyniad i weithredwyr busnesau bwyd – yn **Erthygl 4** yn y [rheolau hylendid penodol sy’n berthnasol i fusnesau](#) – roi cynhyrchion sy’n dod o anifeiliaid ar y farchnad dim ond os ydynt wedi’u cynhyrchu mewn sefydliadau a gymeradwywyd gan yr awdurdod cymwys.
- Mae **Sefydliad Trin Helgig Cymeradwy (AGHE)** yn golygu sefydliad cymeradwy lle mae anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt sy’n cyraedd ar ôl hela yn cael eu paratoi i’w rhoi ar y farchnad. Mae gweithgareddau wedi’u cyfyngu i ddiberfeddu, blingo a/neu blycio sy’n paratoi’r anifeiliaid hela gwyllt i’w rhoi ar y farchnad
- Mae ‘**carcas**’ yn golygu corff anifail ar ôl ei ladd a’i drin (diberfeddu, blingo a/neu blycio);
- Mae ‘**Awdurdod Cymwys**’ yn golygu’r awdurdod sy’n gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir â’r rheoliadau hylendid bwyd perthnasol ac y gweithredir rheolaethau swyddogol ar fwyd a gweithgareddau swyddogol eraill, yn unol â’r [rheoliad rheolaethau swyddogol](#) a’r rheolau y cyfeirir atynt yn **Erthygl 1(2)**;
- Mae ‘**Pwyntiau Rheoli Critigol**’ yn golygu unrhyw gam mewn proses lle gellir atal, dileu neu leihau peryglon i lefelau derbyniol. Gall enghreifftiau o bwyntiau rheoli critigol gynnwys: oeri, profi a choginio
- Mae ‘**croeshalogi**’ yn golygu’r weithred lle caiff bacteria neu ficro-organebau eraill eu trosglwyddo’n anfwriadol o un sylwedd neu wrthrych i’r llall, gydag effaith niweidiol
- Mae ‘**diberfeddu**’ yn golygu’r broses o dynnu organau perffeddol o gyrff anifeiliaid hela gwyllt. Gelwir hefyd yn cael gwared ar berfedd neu ‘*gralloching*’ yn Saesneg

- Mae'r term '**anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio**' yn cael ei ddiffinio yn [rheoliadau hylendid bwyd](#) fel ratidau sy'n cael eu ffermio a mamaliaid tir sy'n cael eu ffermio heblaw anifeiliaid buchol, moch, geifr a defaid ac anifeiliaid carngeled (*solipeds*) domestig. Mae anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio yn cynnwys ceirw a baeddod a gynhyrchir gan ffermio. Rhaid i'r holl gig o anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio a'u rhoi ar y farchnad gael eu cynhyrchu mewn lladd-dai cymeradwy.
- Mae '**defnyddiwr terfynol**' yn golygu defnyddiwr terfynol y bwyd, na fydd yn defnyddio'r bwyd fel rhan o unrhyw waith neu weithgaredd busnes bwyd;
- Mae '**gweithredwr busnes bwyd**' yn golygu'r personau naturiol neu gyfreithiol sy'n gyfrifol am sicrhau bod gofynion cyfraith bwyd yn cael eu bodloni y tu mewn i'r busnes bwyd o dan eu rheolaeth;
- Mae '**system Rheoli Diogelwch Bwyd (FSMS)**' yn golygu gweithdrefn barhaol a roddir ar waith gan weithredwr busnes bwyd, yn seiliedig ar egwyddorion Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol, ac a ddefnyddir fel adnodd i helpu gweithredwyr busnesau bwyd i gyrraedd safon uwch o ddiogelwch bwyd
- Mae "**HACCP**" yn golygu Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol. Mae HACCP yn system sy'n eich helpu i adnabod peryglon bwyd posib a chyflwyno gweithdrefnau i sicrhau eich bod yn cael gwared ar y peryglon hynny, neu eu lleihau i lefel dderbyniol;
- Mae '**perygl**' yn golygu sylwedd biolegol, cemegol neu ffisegol mewn bwyd, neu fwyd anifeiliaid, neu gyflwr mewn bwyd a bwyd anifeiliaid, a allai achosi effaith andwyol ar iechyd
- Mae '**lagomorffiaid**' yn cynnwys cwningod, ysgyfarnogod a chnofilod;
- Mae '**cyflenwi lleol**' yn golygu cyflenwi o fewn yr un awdurdod lleol, mewn awdurdodau lleol cyfagos (drws nesaf) neu'r rheiny nad ydynt fwy na 30 milltir/50 cilomedr o ffin awdurdod lleol y cyflenwr, p'un bynnag sydd fwyaf – ond byth y tu hwnt i'r DU, ac eithrio cyflenwi o Ogledd Iwerddon i Weriniaeth Iwerddon;
- Mae '**arferion hela arferol**' yn cynnwys gweithredoedd a gyflawnir yn rheolaidd wrth hela, gan gynnwys gwaedu a chael gwared ar berfedd;
- Mae '**offal**' yn golygu cig ffres heblaw cig y carcass, gan gynnwys organau perfeddol a gwaed;

- Mae **'Offal Gwyrdd'** yn golygu stumog, coluddion a meinweoedd cysylltiedig cyrff yr anifeiliaid hela gwyllt, sef cynnwys ceudod yr abdomen yng nghyrrff yr anifeiliaid hela gwyllt.
- Mae **'Offal Coch'** yn golygu rhannau eraill o offal nad ydynt yn dod o dan diffiniad offal gwyrdd, gan gynnwys yr afu, y galon, yr ysgyfaint ac ati.
- Mae **'rhoi ar y farchnad'** yn golygu cadw bwyd neu fwyd anifeiliaid i'w gwerthu, gan gynnwys cynnig eu gwerthu neu unrhyw fath arall o drosglwyddo, boed yn rhad ac am ddim ai peidio, a'r gwerthu, dosbarthu, a'r mathau eraill o drosglwyddo.
- Mae **'cynhyrchu cynradd'** yn golygu cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion cynradd, gan gynnwys cynaeafu, godro a chynhyrchu anifeiliaid sy'n cael eu ffermio cyn eu lladd. Mae cynhyrchu cynradd hefyd yn cynnwys hela a physgota a chynaeafu cynhyrchion gwyllt
- Mae **'cynhyrchion cynradd'** yn golygu cynhyrchion cynhyrchu cynradd gan gynnwys cynhyrchion y pridd, ffermio stoc, hela a physgota.
- Mae **'prosesu'** yn golygu unrhyw weithred sy'n newid y cynnyrch cychwynol yn sylweddol, gan gynnwys gwresogi, trin â mwg, halltu, aeddfedu, sychu, marineiddio, echdynnu, allwthio neu gyfuniad o'r prosesau hynny.
- Mae **'cofrestru'** yn cyfeirio at y gofyniad i weithredwyr busnesau bwyd - a nodir yn **Erthygl 6** yn y [gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd](#) - gofrestru safleoedd sy'n ymwneud â chynhyrchu bwyd gyda'r awdurdod cymwys perthnasol, sef eich awdurdod lleol.
- Mae **'manwerthu'** yn golygu ymdrin â a/neu brosesu bwyd a'i storio yn y mangwerthu neu gyflenwi i'r defnyddiwr terfynol, ac yn cynnwys manau dosbarthu, safleoedd arlwy, ffreuturau ffatrioedd, arlwyo sefydliadol, bwytai a gweithrediadau gwasanaeth bwyd tebyg, siopau, canolfannau dosbarthu archfarchnadoedd a safleoedd cyfanwerthu.
- Mae **'cyflenwi cyfyngedig'** yn golygu bod cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i sefydliadau manwerthu eraill wedi'i gyfyngu gan y gofynion i fod yn ymylol ac yn lleol,

- Ystyrir bod **'symiau bach'** yn hunan-ddiffiniedig oherwydd bod y galw am anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt gan ddefnyddwyr terfynol a manwerthwyr lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddwyr terfynol yn gyfyngedig.
- Mae **'person cymwys'** yn cyfeirio at berson sydd wedi cael hyfforddiant priodol i allu cynnal archwiliad cychwynnol o'r anifeiliaid hela gwyllt yn y cae, i nodi unrhyw nodweddion a allai ddangos bod y cig yn peri risg i iechyd.
- Mae **'viscera'** yn golygu organau ceudodau thorasig, yr abdomen a'r pelfis, yn ogystal â'r tracea a'r oesoffagws, ac, mewn adar, y grombil.
- Mae **'anifeiliaid hela gwyllt'** yn golygu adar gwyllt sy'n cael eu hela i'w bwyta gan bobl yn ogystal â charnolion gwyllt, lagomorffiaid a mamaliaid tir eraill sy'n cael eu hela i'w bwyta gan bobl. Mae'r rhain yn cynnwys mamaliaid sy'n byw yn rhydd mewn tiriogaeth gaeedig sy'n debyg i rai anifeiliaid hela gwyllt
  - Mae **'anifeiliaid hela gwyllt bach'** yn golygu adar hela gwyllt a lagomorffau sy'n byw'n rhydd yn y gwyllt
  - Mae **'anifeiliaid hela gwyllt mawr'** yn golygu mamaliaid tir gwyllt sy'n byw'n rhydd yn y gwyllt nad ydynt yn dod o fewn y diffiniad anifeiliaid hela gwyllt bach
- Mae **'helgig gwyllt'** yn cael ei ddiffinio fel y rhannau bwydadwy o anifeiliaid hela gwyllt, gan gynnwys gwaed.

Adolygu

Ein nod yw cadw'r canllawiau hyn yn gyfredol a chynnal adolygiadau rheolaidd. Y dyddiad adolygu nesaf sydd wedi'i drefnu ar gyfer y canllawiau hyn yw **mis Gorffennaf 2023**.

Cysylltu â ni

Rydym yn croesawu eich adborth ar y canllawiau hyn. Cysylltwch â ni ar wildgameguidance@food.gov.uk.

© Hawlfraint y Goron 2021

Mae'r cyhoeddiad hwn (ac eithrio'r logos) wedi'i drwyddedu o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored fersiwn 3.0 ac eithrio lle nodir yn wahanol. Mewn manau lle'r ydym wedi nodi unrhyw wybodaeth am hawlfraint trydydd parti, bydd gofyn i chi geisio caniatâd y rheiny sy'n dal yr hawlfraint dan sylw.

I gael rhagor o wybodaeth ac i weld y drwydded hon:

- ewch i [wefan yr Archifau Gwladol](#)
- anfonwch e-bost i psi@nationalarchives.gov.uk
- ysgrifennwch at: Information Policy Team, The National Archives, Kew, London, TW9 4DU

Os oes gennych chi ymholiad am y cyhoeddiad hwn, [cysylltwch â'r Asiantaeth Safonau Bwyd](#).